

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายชัช ชลวร ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๒ - ๑๔/๒๕๕๓

เรื่องพิจารณาที่ ๒๖/๒๕๕๒

เรื่องพิจารณาที่ ๒๘/๒๕๕๒

เรื่องพิจารณาที่ ๔๔/๒๕๕๒

วันที่ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๓

ประเด็นวินิจฉัย

ประเด็นที่ ๑ การดำเนินการและการมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ประเด็นที่ ๒ บริษัทที่ผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตร ของผู้ถูกร้อง ถือหุ้น เป็นบริษัท อันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) (๔) และวรรคสาม ประกอบมาตรา ๔๘ หรือไม่

ประเด็นที่ ๓ การถือหุ้นของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตร ของผู้ถูกร้องแต่ละรายเป็นการกระทำ อันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ความเห็น

ประเด็นที่ ๑ การดำเนินการและการมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

เห็นว่า กรณีที่จะมีการยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงได้นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๑ กำหนดบุคคลที่มีสิทธิเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญไว้ดังนี้ (๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกแล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และ (๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ โดยในส่วนของเสนอเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญและกฎหมาย

ประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการเกี่ยวกับการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลง ดังนั้น ข้อเท็จจริงดังกล่าวอาจปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยอาจจะเห็นเอง กล่าวคือ ได้ข้อเท็จจริงมาจากแหล่งข้อมูลใด ๆ ที่เห็นว่าเชื่อถือได้ และเป็นอำนาจดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นเหตุให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงหรือไม่ หรือได้รับแจ้งจากบุคคลใด ๆ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ร้องเรียนว่า มีเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคคนใดสิ้นสุดลง นอกจากนี้ คำวินิจฉัยสั่งการของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา คงเป็นเพียงการเริ่มต้นการเสนอเรื่องให้ประธานแห่งสภาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภายังคงดำรงอยู่ต่อไปจนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ดังนั้น ประเด็นที่มาของข้อเท็จจริงที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะนำมาพิจารณาเสนอเรื่องให้ประธานแห่งสภานั้น ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย จึงไม่ใช่เงื่อนไขที่จะทำให้การยื่นคำร้องของผู้ร้องที่ขอให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๑ วรรคสาม ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับที่คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนและสั่งให้มีการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานกรณีที่นายศุภชัย ใจสมุทร นายเรืองไกร ลีภิพัฒน์ และนายสมคิด หอมเนตร ยื่นคำร้อง ขึ้น ก็เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และเป็นเรื่องการปฏิบัติภายในในการใช้อำนาจหน้าที่ของตนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานประกอบการส่งเรื่องโดยให้ถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยอนุโลม ระเบียบนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่าคำวินิจฉัยสั่งการของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติทั้งสามคดี ไม่เป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการไต่สวน และจากทางไต่สวนเมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงใดอันควรทำให้เชื่อได้ว่าการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการไต่สวนในการรวบรวมพยานหลักฐานใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างแจ้งชัดหรือมีการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายอันเป็นการทำลายหลักประกันขั้นพื้นฐานดังกล่าว ก็ถือได้ว่าการยื่นคำร้องของผู้ร้องทั้งสามชอบด้วยกฎหมายแล้ว ข้อโต้แย้งที่ว่าคำวินิจฉัยสั่งการของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงรับฟังไม่ได้

สำหรับประเด็นที่ ๒ บริษัทที่ผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตร ของผู้ถูกร้อง ถือหุ้น เป็นบริษัท อันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) (๔) และวรรคสาม ประกอบมาตรา ๔๘ หรือไม่ และประเด็นที่ ๓ การถือหุ้นของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตร ของผู้ถูกร้องแต่ละรายเป็นการกระทำอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่ เห็นสมควรวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ข้อเท็จจริงจากคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และทางการได้สอบสวนพบว่า ผู้ถูกร้องทั้งสี่สืบคน ถือหุ้นในบริษัทรวม ๓๓ บริษัท คือ บริษัท ทู คอรัปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) บริษัท สหโคเจน (ชลบุรี) จำกัด (มหาชน) บริษัท ปตท.เคมิคอล จำกัด (มหาชน) บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) บริษัท ทางด่วนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) บริษัท ไทยคม จำกัด (มหาชน) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) บริษัท ระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) บริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท ผู้จัดการ จำกัด บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) บริษัท จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) บริษัท โกลว์ พลังงาน จำกัด (มหาชน) บริษัท รถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน) บริษัท พี.ที.เอ. คอนสตรัคชั่น จำกัด บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท ปูนซิเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) บริษัท บ้านปู จำกัด (มหาชน) บริษัท ศิลาภินิหอ่อน จำกัด บริษัท อินเทอร์เน็ต ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท อีคอนนิวส์ จำกัด บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) บริษัท ยูไนเต็ดคอมมูนิเคชั่น อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) บริษัท ปูนซิเมนต์เอเชีย จำกัด (มหาชน) บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) บริษัท ซีเอส ล็อกซอินโฟ จำกัด (มหาชน) และบริษัท ทู วิชั่นส์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า การถือหุ้นในบริษัททั้ง ๓๒ บริษัท เป็นการกระทำต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) ประกอบมาตรา ๔๘ อันเป็นเหตุให้ สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง และจากทางได้สอบสวนของศาลรัฐธรรมนูญปรากฏเพิ่มอีก ๑ บริษัท คือ บริษัท รถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน) รวมเป็น ๓๓ บริษัท

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ เป็นบทบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำอันต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในส่วนการกระทำที่เป็น

การขัดกันแห่งผลประโยชน์ โดยความในวรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ต้องไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะ เป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็น คู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และ (๔) บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๔๘ และในมาตรา ๔๘ บัญญัติว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนอง เดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว ซึ่งสรุปการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) ประกอบมาตรา ๔๘ ดังนี้

๑. ต้องไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะ เป็นการผูกขาดตัดตอน

๒. ต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญา ในลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน

๓. ต้องไม่กระทำการตาม ๑ และ ๒ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

๔. ต้องไม่เป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการ โดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกันกับการเป็น เจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระหว่าง การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบการปกครองของประเทศที่เป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแบบรัฐสภาที่มีการแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็นสามฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ แล้วจะพบว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดการใช้อำนาจอธิปไตย ของแต่ละองค์กรดังกล่าวในลักษณะของการดูแลและคาน กล่าวคือ มีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจ

ซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร เช่น การพิจารณาร่างกฎหมาย การตั้งกระทู้ถามหรือการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี เป็นรายบุคคล เป็นต้น และเพื่อให้การตรวจสอบการใช้อำนาจในระหว่างกันจำเป็นต้องสร้างมาตรการให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญจึงกำหนดมาตรการที่จะให้ฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการห้ามมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติกระทำการที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ดังได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) ประกอบมาตรา ๔๘ ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญยังบัญญัติให้การจำกัดสิทธิดังกล่าวรวมไปถึงคู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา และบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานั้น ที่ดำเนินการในลักษณะผู้ถูกใช้ ผู้ร่วมดำเนินการ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้กระทำการตามมาตรานี้ด้วย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๕ วรรคสาม อันเป็นมาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อมิให้เกิดการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ จึงกล่าวได้ว่ามาตรการดังกล่าวเป็นการป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์สาธารณะโดยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ในฐานะผู้แทนของประชาชน อันก่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการตัดสินใจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในเรื่องที่มีความสำคัญจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอำนาจของฝ่ายบริหารในเรื่องของสัมปทานและสัญญาที่มีลักษณะผูกขาดตัดตอน

หลักการดังกล่าวนี้ดำรงอยู่ในสังคมไทยและได้มีการพัฒนาจากหลักการต้องห้ามกรณีเข้ารับสัมปทาน หรือเป็นคู่สัญญาในลักษณะผูกขาดตัดตอน ได้เพิ่มเรื่องการแทรกแซง การก้าวก่ายในการเข้ารับสัมปทาน การถือหุ้นในบริษัทอันมีลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยให้รวมไปถึงคู่สมรสและบุตร รวมถึงบุคคลอื่นในลักษณะเป็นตัวแทน และให้การกระทำต้องห้ามดังกล่าวรวมไปถึงบริษัทที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคมอีกด้วย

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติดังกล่าวที่มีขึ้นเพื่อป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา อันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่ง ฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและองค์กร ด้วยการใช้ตำแหน่งหน้าที่ เข้าไปแทรกแซงฝ่ายบริหารในเรื่องของการได้มาซึ่งสัมปทานและเป็นคู่สัญญาในลักษณะผูกขาดตัดตอน

หรือการใช้อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมายซึ่งอาจมีผลให้กิจการของบริษัทที่อยู่ในขอบข่ายตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง ได้รับประโยชน์อันมีผลให้สมาชิกรัฐสภาได้รับประโยชน์โดยทางอ้อมจากการถือหุ้นดังกล่าว หรือเข้าไปมีส่วนในการใช้ข้อมูลที่ตนได้รับรู้จากการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่แล้วไปแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว หรือใช้ตำแหน่งเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลอื่นได้ อย่างไรก็ตามหลักการดังกล่าวนี้จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินความจำเป็น ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ บัญญัติรับรองไว้ อันได้แก่ สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามมาตรา ๔๑ ที่บัญญัติว่าสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ การถือหุ้นอันเป็นการต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงต้องไม่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินไปกว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกระทำอันต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งอื่น อาทิเช่น กรณีฝ่ายบริหารตามมาตรา ๒๖๙ ที่ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี มิให้คงไว้ซึ่งหุ้นที่มีอยู่ก่อน โดยหากประสงค์จะได้รับประโยชน์ก็ให้ดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับแต่งตั้ง หรือกรณีตามมาตรา ๒๖๗ ที่ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี จะดำรงตำแหน่งใดใน ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้าง ของบุคคลใดก็ได้ด้วย และหากมีการกระทำหรือฝ่าฝืนดังกล่าวรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ (๗) บัญญัติให้ เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อกระทำการอันต้องห้ามดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้ โดยแท้ จึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติที่ใช้กับฝ่ายบริหารดังกล่าวจะใช้บังคับกับกรณีมีการกระทำอันต้องห้าม ขณะบุคคลนั้นดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้ว

นอกจากนี้ การใช้บังคับมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง มีผลใช้บังคับต่อเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิก ของรัฐสภาเกิดขึ้นแล้วมีเหตุผลสนับสนุนอีกประการ คือ การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๑ วรรคสอง บัญญัติให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมาตรา ๒๖๗ ให้นำมาตรา ๒๖๕ มาใช้บังคับ กับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย หมายความว่า นายกรัฐมนตรีห้ามกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ มาตรา ๒๖๗ และมาตรา ๒๖๙ หากให้บทบัญญัติมาตรา ๒๖๕ ใช้บังคับกับการเข้ารับสัมปทาน หรือการถือหุ้นที่มีอยู่ก่อนดำรงตำแหน่งด้วย โดยต้องปลดเปลื้องการกระทำตามมาตรา ๒๖๕ ในวันที่ ดำรงตำแหน่ง ซึ่งไม่อาจกระทำได้ในความเป็นจริงและจะมีผลให้ความเป็นนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง จนส่งผลต่อคณะรัฐมนตรีทั้งคณะสิ้นสุดลงด้วย อันเป็นการแปลความกฎหมายที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อ

การบริหารบ้านเมือง และเป็นการจำกัดสิทธิของฝ่ายนิติบัญญัติเกินความจำเป็น หากให้ฝ่ายนิติบัญญัติถูกจำกัดสิทธิหนักเกินกว่าฝ่ายบริหารซึ่งมีอำนาจให้คุณให้โทษได้มากกว่า มาตรการในการป้องกันการกระทำอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ในการห้ามเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจึงไม่น่าจะเข้มงวดมากกว่าแต่อย่างใด อันทำให้ขัดกับหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างโดยไม่เป็นธรรมตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๙ บัญญัติรับรองไว้

ดังนั้น หากแปลความให้บทบัญญัติมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันต้องห้ามอันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกของรัฐสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๖ (๖) และมาตรา ๑๑๙ (๕) หมายความว่าไปถึงกรณีการถือหุ้นในบริษัทอยู่ก่อนที่บุคคลนั้นดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของบุคคลเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเกินความจำเป็น กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ รับรองไว้ว่าจะกระทำมิได้ โดยไม่อาจนำไปใช้บังคับกับบุคคลที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภายังไม่เกิดซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลได้ กล่าวคือ แม้ว่ากรณีการกระทำการอันต้องห้ามนี้มิใช่เรื่องคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๒ และมาตรา ๑๑๕ ก็ตาม แต่หากจะนำไปใช้บังคับให้รวมถึงการถือหุ้นอยู่ก่อนซึ่งสถานะของบุคคลดังกล่าวขณะนั้นยังไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา และบุคคลนั้นยังดำรงไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวบัญญัติไว้ได้ ส่วนสถานะของบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง และมาตรา ๑๑๗ บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเริ่มตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาเริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา และบัญญัติเรื่องการกระทำอันต้องห้ามไว้ในเรื่องของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จึงเห็นได้ว่าหากให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องปลดเปลื้องหุ้นที่ตนถือไว้ก่อนเป็น โดยไม่อาจทราบได้ว่าจะได้รับการรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาหรือไม่ เนื่องจากในวันที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแล้วหากถือหุ้นไว้อยู่ก็เป็นการกระทำการ

อันต้องห้ามอันทำให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงโดยสมาชิกภาพยังไม่เกิดขึ้นซึ่งไม่มีความเป็นไปได้โดยแท้ และเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลเกินความจำเป็น หากให้หมายความรวมถึงหุ้นที่ถืออยู่ก่อนและไม่ให้เป็น การจำกัดสิทธิของบุคคลเกินความจำเป็น รัฐธรรมนูญต้องบัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันกับกรณีมาตรา ๒๖๙

อีกทั้งเมื่อพิจารณาถ้อยคำว่า “ต้องไม่รับสัมปทาน ... หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น” ซึ่งหมายความว่า ไม่ให้ถือไว้ซึ่งสัมปทานที่มีอยู่ก่อนเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา โดยหลักการขัดกัน แห่งผลประโยชน์ได้นำการห้ามมิให้คงถือไว้มาใช้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๔๙๒ ฉบับปี ๒๕๑๗ ฉบับปี ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขปี ๒๕๓๘ ส่วนในรัฐธรรมนูญบางฉบับได้ตัดถ้อยคำดังกล่าวออก ดังเช่น รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๒๑ ฉบับปี ๒๕๓๔ ฉบับปี ๒๕๔๐ และฉบับปี ๒๕๕๐ เห็นได้ว่า เมื่อไม่ได้บัญญัติไว้ชัดแจ้ง ย่อมหมายถึงไม่ประสงค์นำหลักการดังกล่าวมาใช้

ดังนั้น บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) จึงใช้บังคับขณะที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีสมาชิกภาพเกิดขึ้นแล้ว มิให้กระทำการอันต้องห้าม ตามมาตรา ๒๖๕ มิฉะนั้นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานั้นย่อมสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๖ (๖) และมาตรา ๑๑๙ (๕)

ข้อเท็จจริงจากคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ทางไตสวน และเอกสารประกอบปรากฏว่า วันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีสมาชิกภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คือ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ในกรณีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วน และรวมถึง การเลือกตั้งใหม่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตคือวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๑ ด้วย ส่วนกรณี ของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา คือ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และกรณีของสมาชิกวุฒิสภา ที่มาจากการเลือกตั้ง คือ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๑

ผู้ถูกร้องทั้งสี่สิบสี่คน ซึ่งเป็นผู้ถูกร้องที่ถือหุ้นหลังจากขณะที่มีสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วมีจำนวน ๖ ราย คือ ผู้ถูกร้องที่ ๑๙ ถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ผู้ถูกร้องที่ ๓๐ โดยคู่สมรสถือหุ้นในบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ผู้ถูกร้องที่ ๓๓ ถือหุ้นใน บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ผู้ถูกร้องที่ ๔๐ โดยคู่สมรสถือหุ้นในบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ผู้ถูกร้องที่ ๔๒ ถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และผู้ถูกร้องที่ ๔๔ ถือหุ้นใน บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน)

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อมามีว่า ผู้ถูกร้องหรือคู่สมรสทั้ง ๖ ราย ถือหุ้นอันมีลักษณะเป็นการ อันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) (๔) และวรรคสาม ประกอบมาตรา ๔๘ หรือไม่ ซึ่งมี ข้อต้องพิจารณาเสียก่อนว่า การได้รับประทานบัตรอยู่ในความหมายของคำว่า “สัมปทาน” ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) หรือไม่ เห็นว่า คำว่า สัมปทาน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า “การที่รัฐอนุญาตให้ เอกชนจัดทำบริการสาธารณะหรือจัดทำประโยชน์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติภายในระยะเวลาและตามเงื่อนไข ที่รัฐกำหนด” ลักษณะของสัมปทานคือ ได้แก่ สิทธิใด ๆ ที่รัฐมอบให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหาประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ หรือเข้าทำกิจการอันเป็นสาธารณูปโภคที่เป็นหน้าที่ของรัฐ โดยรัฐให้ ความคุ้มครองการหาประโยชน์หรือการทำกิจการดังกล่าวให้เอกชนเป็นพิเศษ จากบทนิยามดังกล่าว มีเหตุผลมาจากข้อจำกัดในการดำเนินการให้บริการสาธารณะหรือจัดทำประโยชน์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ของรัฐ จึงจำเป็นต้องมอบหมายให้เอกชนดำเนินการแทนโดยรัฐเป็นผู้ควบคุมการดำเนินการนั้น โดยเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบด้านการลงทุนการจัดการในทรัพย์สินที่รัฐให้สัมปทาน ส่วนประทานบัตรนั้น คือ หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อทำเหมืองแร่ภายในเขตที่กำหนดในหนังสือสำคัญนั้น เมื่อพิจารณาลักษณะ และการดำเนินการของสัมปทานและสิทธิของผู้รับสัมปทานแล้ว เห็นได้ว่าผู้ถือประทานบัตรเป็นผู้มีสิทธิ ดำเนินการในพื้นที่ที่ประทานบัตรกำหนดแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น การรับประทานบัตรจึงอยู่ในความหมาย ของการรับสัมปทานตามความหมายของบทบัญญัติมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒)

ข้อต้องพิจารณาประการต่อมามีว่า บริษัทซึ่งไม่ได้รับสัมปทานหรือประทานบัตรจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แต่ดำเนินกิจการโดยการถือหุ้นของอีกบริษัทหนึ่ง ซึ่งได้รับสัมปทาน หรือประทานบัตรดังกล่าวจะถือว่าเป็นบริษัทที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) โดยทางอ้อม หรือไม่ เห็นว่า การที่บริษัทซึ่งมีได้รับสัมปทานหรือประทานบัตรแต่ถือหุ้นในบริษัทซึ่งได้รับ สัมปทานหรือประทานบัตรเข้าลักษณะเป็นกรณีบริษัทแม่และบริษัทลูก กล่าวคือ เป็นบริษัทที่มีอำนาจ ควบคุมกิจการของบริษัทอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมในลักษณะที่มีหุ้นเกินกว่าร้อยละห้าสิบ มีอำนาจควบคุมคะแนนเสียงส่วนใหญ่ในที่ประชุมผู้ถือหุ้น มีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้มีอำนาจในการ จัดการหรือกรรมการ มีอำนาจควบคุมกิจการในลักษณะอื่น ๆ เป็นต้น และบริษัทลูก หมายความว่า บริษัทที่มีบริษัทอื่นเป็นบริษัทแม่ หรือบริษัทลูกของบริษัทดังกล่าว ทั่วไปทุกทอด และตามบันทึกถ้อยคำ ยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของนายกิติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์ ประธานกรรมการบริษัท เบเคอร์

แอนด์ แม็คเค็นซี จำกัด พยานซึ่งศาลมีหนังสือเรียกได้กล่าวถึงความหมายของบริษัทโฮลดิ้งไว้ว่า หมายถึงบริษัทที่ไม่ประกอบธุรกิจหลักของตนเอง แต่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการลงทุน หรือควบคุมกิจการ ในบริษัทอื่น ส่วนบริษัทลูกหรือบริษัทย่อยหมายความว่าบริษัทที่บริษัทดังกล่าวถือหุ้นอยู่เกินร้อยละห้าสิบ ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดของบริษัทนั้น หรือมีอำนาจในการควบคุมบริษัทนั้น และบริษัทอื่น ๆ ที่ถูกถือหุ้นเกินร้อยละห้าสิบของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงของบริษัทนั้น หรือมีอำนาจในการควบคุมบริษัทนั้น ต่อลงไปเป็นทอด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เมื่อพิจารณานियามดังกล่าวแล้วเห็นได้ว่า การที่บริษัทแม่ หรือบริษัทโฮลดิ้งประกอบกิจการโดยลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทลูกและได้รับผลประโยชน์หรือผลกำไร จากการดำเนินกิจการของบริษัทย่อยหรือบริษัทลูกนั้น หากบริษัทย่อยหรือบริษัทลูกนั้นเป็นบริษัทที่ได้รับ สัมปทานหรือประทานบัตรยอมถือว่าบริษัทโฮลดิ้งหรือบริษัทแม่นั้นเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานโดยทางอ้อม ในทำนองเดียวกันกับกรณีของบริษัทที่เข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ บริษัทแม่หรือบริษัทโฮลดิ้งประกอบกิจการโดยลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทลูกและได้รับผลประโยชน์ หรือผลกำไรจากการดำเนินกิจการของบริษัทย่อยหรือบริษัทลูกนั้น ย่อมถือว่าบริษัทแม่เป็นบริษัทที่เข้า เป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ โดยทางอ้อมตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒)

ข้อต้องพิจารณาประการต่อมาคือว่า กิจการใดบ้างที่จัดอยู่ในกิจการโทรคมนาคม ตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๔๘ เห็นว่า เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มิได้ให้ความหมายของคำว่า “กิจการโทรคมนาคม” ซึ่งเป็นคำเฉพาะไว้โดยตรง จึงต้องพิจารณาจาก บทนิยามตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๔ ที่บัญญัติไว้ว่า “กิจการโทรคมนาคม” หมายความว่า กิจการโทรคมนาคมตามกฎหมาย ว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม “การประกอบกิจการโทรคมนาคม” หมายความว่า การประกอบกิจการในลักษณะที่เป็นผู้ให้บริการ ด้านกิจการโทรคมนาคมแก่บุคคลอื่นทั่วไป ซึ่งประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง กำหนดลักษณะและประเภทของกิจการโทรคมนาคม วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๘ ข้อ ๑ ลักษณะและ ประเภทของกิจการโทรคมนาคม กำหนดโดยยึดหลักโครงข่ายโทรคมนาคมหรือสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านโทรคมนาคมและบริการโทรคมนาคม และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๓ บัญญัติไว้ว่า

“กิจการโทรคมนาคม” หมายความว่า กิจการซึ่งให้บริการการส่ง การแพร่ หรือการรับเครื่องหมายสัญญาณ ตัวหนังสือ ตัวเลข ภาพ เสียง รหัส หรือการอื่นใด ซึ่งสามารถให้เข้าใจความหมายได้โดยระบบสาย ระบบคลื่นความถี่ ระบบแสง ระบบแม่เหล็กไฟฟ้าอื่น หรือระบบอื่น ระบบใดระบบหนึ่ง หรือหลายระบบ รวมกัน หรือกิจการโทรคมนาคมตามที่มีกฎหมายบัญญัติหรือตามที่คณะกรรมการร่วมกำหนดให้เป็น กิจการโทรคมนาคม

ทางได้สวนปรากฏว่า การดำเนินกิจการของบริษัททั้ง ๓ บริษัท มีลักษณะการประกอบกิจการ แต่ละบริษัท ดังนี้

๑. บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทมหาชนจำกัด เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ โดยการแปรรูปจากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยกระทรวงการคลังถือหุ้นใหญ่ในสัดส่วนร้อยละ ๕๑.๔๙ ของทุนจดทะเบียน บริษัท ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวกับกิจการปิโตรเลียมรวมถึงการจัดหาและจัดจำหน่ายปิโตรเลียม การจัดหาและขนส่ง ก๊าซธรรมชาติจากทั้งในและต่างประเทศ การแยกก๊าซธรรมชาติและจัดจำหน่าย บริษัทถือหุ้นในบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้รับสัมปทานปิโตรเลียมจากรัฐ ในสัดส่วนร้อยละ ๖๕.๔๒ ซึ่งเกินกว่าร้อยละ ๕๐

๒. บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ประกอบกิจการสำรวจและผลิต ปิโตรเลียมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยได้รับสัมปทานปิโตรเลียมเพื่อการสำรวจ พัฒนา และผลิตจากกระทรวงพลังงานตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ มาตรา ๒๓ จำนวนทั้งสิ้น ๑๖ โครงการ โดยบริษัทมีหน้าที่เสียค่าภาคหลวงให้แก่รัฐตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียมฯ และมีสิทธิ ขายปิโตรเลียมซึ่งได้แก่น้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ โดยขายให้แก่บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นในบริษัทนี้ในสัดส่วน ร้อยละ ๖๕.๔๒ ณ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

๓. บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เดิมชื่อ บริษัท ไทยเทเลโฟนแอนด์เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด ประกอบกิจการโทรคมนาคมโดยทำสัญญาร่วมการงานและร่วมลงทุนขยายบริการโทรศัพท์ ๑ ล้านเลขหมายในเขตโทรศัพท์ภูมิภาคกับองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นกิจการโทรคมนาคมที่ให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน โดยบริษัทเป็นผู้ดำเนินการ และบำรุงรักษาอุปกรณ์ในระบบ มีอายุสัมปทาน ๒๕ ปี นับจากวันเริ่มดำเนินการส่งมอบอุปกรณ์ครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๖ จนถึงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑

เมื่อพิจารณาประกอบกันแล้ว เห็นว่า บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และบริษัท ปตท. สารวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๔๘

ข้อโต้แย้งที่ว่า การถือหุ้นในบริษัทอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และ (๔) ประกอบมาตรา ๔๘ จำต้องพิจารณา สัดส่วนหรือจำนวนของหุ้นที่ถือด้วย เห็นว่า จากบทบัญญัติดังกล่าวไม่ปรากฏข้อความที่ขัดแย้งเกี่ยวกับ สัดส่วนหรือจำนวนหุ้นที่ถือ คงมีเพียงข้อความในตอนท้ายของมาตรา ๔๘ ที่ว่า “หรือจะดำเนินการ โดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็น เจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว” ซึ่งหมายความว่าหากมีการดำเนินการโดยวิธีการอื่นที่ไม่ใช่ การเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแล้ว ต้องสามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในลักษณะเช่นเดียวกันกับ การเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น บทบัญญัติมาตรา ๒๖๕ จะมีความแตกต่างจากมาตรา ๒๖๙ ที่ใช้บังคับกับฝ่ายบริหารในกรณีถือหุ้นบริษัททั่วไปที่ไม่อยู่ในขอบเขตของมาตรา ๒๖๕ โดยบัญญัติไว้ ชัดเจนเกี่ยวกับจำนวนหุ้นและการโอนหุ้นให้นิติบุคคลจัดการทรัพย์สินแทน ดังนั้น จำนวนหรือสัดส่วน ของหุ้นที่ผู้ถูกร้องถืออยู่นั้นไม่มีผลต่อการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ แม้ว่าจะถือจำนวนเพียงเล็กน้อย ก็ต้องถือว่าเป็นการกระทำต้องห้ามตามบทบัญญัตินี้

ข้อโต้แย้งที่ว่า การกระทำอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ ไม่อาจใช้บังคับกับกรณี คู่สมรสได้ เห็นว่า มาตรา ๒๖๕ วรรคสามบัญญัติให้นำความใน (๒) (๓) และ (๔) มาใช้บังคับกับคู่สมรส และบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ดังนั้น การถือหุ้นในลักษณะการกระทำอันต้องห้ามของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะรวมถึงการถือหุ้นของคู่สมรสซึ่งในขณะที่ผู้ถูกร้องมีสมาชิกภาพสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแล้ว คู่สมรสของผู้ถูกร้องต้องไม่กระทำการอันต้องห้ามเช่นเดียวกันกับผู้ถูกร้องซึ่งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

ข้อโต้แย้งที่ว่า เมื่อมีพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐ ใช้บังคับแล้ว มีผลเป็นการยกเลิกสัมปทานหรือประทานบัตรที่มีอยู่ก่อนนั้น เห็นว่า ตามบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติ ดังกล่าว มาตรา ๑๕๔ ที่บัญญัติให้ผู้ประกอบกิจการพลังงานที่ประกอบกิจการอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ ใช้บังคับ ประกอบกิจการพลังงานได้ต่อไปและให้มายื่นคำขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ภายใน

๖๐ วันนับแต่วันที่ระเบียบของคณะกรรมการตามมาตรา ๕๐ มีผลใช้บังคับ และเมื่อยื่นคำขอรับใบอนุญาตแล้ว ให้ประกอบกิจการได้ต่อไปจนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตจากคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน โดยการประกอบกิจการพลังงานของผู้ประกอบกิจการพลังงานจะต้องปฏิบัติตามการอนุญาตใด ๆ ที่ได้ให้ไว้ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๘ ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๕ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการพลังงาน จนกว่าจะได้รับใบอนุญาต นั้น ถือว่าไม่ได้เป็นการยกเลิกสัมปทานหรือประทานบัตรซึ่งออกโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวโดยปริยาย แต่ให้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าจะได้รับการอนุญาตตามกฎหมายฉบับนี้ จนกว่าจะได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการจากคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ดังนั้น จึงมิใช่การยกเลิกการรับสัมปทานหรือประทานบัตรซึ่งได้มาจากอาศัยอำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวแต่อย่างใด

เมื่อผู้ถูกร้องทั้ง ๖ รายคือ นายสมเกียรติ ฉันทวานิช ผู้ถูกร้องที่ ๑๙ ถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) นายเกื้อกุล ด่านชัยวิจิตร ผู้ถูกร้องที่ ๓๐ โดยนางนลินี ด่านชัยวิจิตร คู่สมรส ถือหุ้นในบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) นางมลวิมลย์ วัฒนสุกุลกิจ ผู้ถูกร้องที่ ๓๓ ถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๔๐ โดยนางกาญจนา วงศ์ไตรรัตน์ คู่สมรส ถือหุ้นในบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ร้อยโท ปรีชาพล พงษ์พานิช ผู้ถูกร้องที่ ๔๒ ถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และหม่อมราชวงศ์กิติวัฒนา (ไชยันต์) ปกมนตรี ผู้ถูกร้องที่ ๔๔ ถือหุ้นในบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) (๔) และวรรคสาม ประกอบมาตรา ๔๘ ในขณะที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จึงถือว่าเป็นการกระทำอันต้องห้ามอันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของผู้ถูกร้อง ทั้ง ๖ ราย สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๖ (๖)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑๙, ที่ ๓๓ และที่ ๔๒ กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) ผู้ถูกร้องที่ ๓๐ และที่ ๔๐ กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๒) และวรรคสาม ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๔๔ กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๔๘ อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของนายสมเกียรติ ฉันทวานิช ผู้ถูกร้องที่ ๑๙, นายเกื้อกุล ด่านชัยวิจิตร ผู้ถูกร้องที่ ๓๐, นางมลวิมลย์ วัฒนสุกุลกิจ ผู้ถูกร้องที่ ๓๓, นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๔๐

ร้อยโท ปรีชาพล พงษ์พานิช ผู้ถูกร้องที่ ๔๒ และหม่อมราชวงศ์กิติวัฒนา (ไชยันต์) ปกมนตรี ผู้ถูกร้องที่ ๔๔ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๖) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

นายชัช ชลวร

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ